

Wpł. dn. ...18.02.2022... Łosy

prof. dr hab. Aleksander Panasiuk
Uniwersytet Jagielloński
Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
Instytut Przedsiębiorczości

Kraków, 12 lutego 2022 r.

**RECENZJA DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH
DRA ALEKSANDRA PABIANA
DLA POTRZEB PRZEPROWADZENIA POSTĘPOWANIA HABILITACYJNEGO
W DZIEDZINIE NAUK SPOŁECZNYCH,
DYSCYPLINIE NAUKI O ZARZĄDZANIU I JAKOŚCI**

Wprowadzenie

Podstawą do recenzji dorobku dr Aleksandra Pabiana jest pismo Przewodniczącej Rady Dyscypliny Naukowej *Nauki o Zarządzaniu i Jakości* na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej Pani Prof. PCz. dr hab. Agaty Meszjasz-Lech z dnia 24 listopada 2021 roku oraz decyzja Rady Doskonałości Naukowej z dnia 11 października 2021 roku.

Do oceny przedstawiono:

1. Wniosek z dnia 24 maja 2021 roku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.
2. Kopię dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu.
3. *Autoreferat przedstawiający opis kariery zawodowej oraz istotnej aktywności naukowej.*
4. *Wykaz osiągnięć w pracy naukowej stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny.*
5. Monografię naukową, stanowiącą osiągnięcie naukowe: A. Pabian, *Innowacje społeczne w zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnymi*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2021, ss. 236.
6. Trzy publikacje zwarte, których autorem lub współautorem jest Kandydat do stopnia naukowego.
7. Zbiór kserokopii autorskich i współautorskich artykułów naukowych, rozdziałów w monografiach naukowych i innych publikacji.
8. Zbiór kserokopii dyplomów, certyfikatów i innych dokumentów.
9. Nośnik elektroniczny z zapisem przedkładanych dokumentów.

Recenzję przygotowano, wyodrębniając następujące części:

1. Ocena przygotowanej przez Kandydata dokumentacji.
2. Charakterystyka sylwetki naukowej Kandydata.
3. Opinia na temat osiągnięcia naukowego.
4. Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego.
5. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, współpracy naukowej oraz w zakresie popularyzacji nauki.
6. Konkluzja.

Ocena przygotowanej przez Kandydata dokumentacji

Wyodrębnienie tej części recenzji jest istotne, gdyż wpływa na ogólną opinię o dorobku Kandydata. Pewne aspekty prezentacji dorobku budzą poważne zastrzeżenia. Po szczegółowej analizie dokumentacji zwracam uwagę na następujące kwestie:

1. Kandydat do stopnia przedstawił do oceny całość swojego dorobku naukowego od 2006 roku. Stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych uzyskał 17 listopada 2014 roku. Prezentacja dorobku w *Autoreferacie*, wykaz dorobku oraz załączone kserokopie, nie są uporządkowane według kryterium chronologicznego. Nie dokonano przede wszystkim podziału dorobku na ten przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora i po uzyskaniu tego stopnia.
2. Na stronie 29 *Wykazu osiągnięć* przedstawiono wartość punktową dorobku. Jak Kandydat stwierdza: „po uzyskaniu stopnia doktora w 2014 roku”. Należy zauważyć, że w 2014 roku zostało opublikowanych 10 prac. Przy braku podziału dorobku na części przed i po uzyskaniu stopnia doktora, trudno zaakceptować wiarygodność tej informacji, ze względu na termin uzyskania stopnia naukowego doktora w dniu 17 listopada 2014 roku.
3. Z moich obliczeń wynika, że w latach 2006-2014 wykazano w dorobku łącznie 34 prace, natomiast w latach 2015-2020 liczba prac, łącznie z monografią będącą osiągnięciem naukowym wynosi 35 prac. Zatem niemal dokładnie połowa dorobku są to publikacje przez uzyskaniem stopnia naukowego doktora.
4. Załączone do oceny publikacje trudno zakwalifikować jako dorobek naukowy Kandydata:
 - a) B. Pabian, A. Kuzyshyn, A. Pabian, I. Poplavskaya, S. Zadvornyi, *Hotel Industry in Poland and Ukraine – Selected Aspects of Functioning. Management and*

Development, Częstochowa University of Technology, Częstochowa 2019, ss. 114.

- b) B. Pabian, A. Kuzyshyn, A. Pabian, I. Poplavska, S. Zadvornyi, *Management in Sustainable Tourism in Poland and Ukraine. Outline of the Problem*, Częstochowa University of Technology, Częstochowa 2019, ss. 110.

W publikacjach tych poszczególne rozdziały nie są przyporządkowane autorom. Niezależnie od poziomu naukowego tych publikacji, nie wiadomo w jakim zakresie można byłoby dokonać oceny wkładu Kandydata.

5. Publikacja: A. Pabian, *Marketingowe aspekty logistycznych projektów infrastrukturalnych*, Politechnika Częstochowska, Wydział Zarządzania, Częstochowa 2017, ss. 116, została zrecenzowana przez pracownika naukowego jednostki w której jest zatrudniony Kandydat. Mimo, że na okładce widnieje informacja „monografia”, publikacja ta przypomina raczej podręcznik/skrypt akademicki. W pracy nie wyodrębniono założeń badawczych oraz nie prowadzono jakichkolwiek analiz naukowych.
6. Na końcu zbioru kserokopii dyplomów, certyfikatów i innych dokumentów dołączono deklaracje Kandydata dotyczące udziału własnego w publikacjach współautorskich z lat 2012-2020. Trudno to uznać za oświadczenia o współautorstwie pozostałych autorów, gdyż ich udział i zakres prac nie został określony, a ponadto nie wszyscy współautorzy podpisali się pod deklaracjami Kandydata, które ponadto nie są datowane.

Na podstawie przedstawionych uwag dorobek sprzed 2015 roku, wobec braku informacji, które z publikacji powstały przed 17 listopada 2014 roku, a które po, przyjęto traktować jako część dorobku przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora. Publikacje zwarte wymienione w pkt. 4 i 5 nie powinny być przedmiotem oceny dorobku po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. W związku z brakiem formalnych i wiarygodnych oświadczeń współautorów, dorobek współautorski budzi także wątpliwości.

Charakterystyka sylwetki naukowej Kandydata

Pan dr Aleksander Pabian nie podaje informacji o ukończonych studiach pierwszego stopnia. Na s. 1 *Autoreferatu* podana jest informacja, że tytuł zawodowy magistra uzyskał na dwóch kierunkach studiów drugiego stopnia: Zarządzanie i Marketing (2009) oraz Management (w języku angielskim, 2016). Na s. 16 stwierdzono jednak, że w 2009 roku

Kandydat ukończył jednolite studia magisterskie. Oba kierunki prowadzone były w Uczelni będącej aktualnym miejscem zatrudnienia Kandydata. Ponadto dr A. Pabian ukończył w 2010 roku Akademię Młodych Dyplomatów (dyplom nie został dołączony). Brał udział w 8 szkoleniach, z tego 3 przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora.

Stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu uzyskał w 2014 roku na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej na podstawie rozprawy nt. *Zarządzanie strategiczne przedsiębiorstwami a infrastruktura logistyczna regionów*.

Droga awansu naukowego od studiów drugiego stopnia, poprzez uzyskanie stopnia naukowego doktora oraz po jego uzyskaniu wiąże się z ugruntowanymi obszarami zainteresowań naukowych Kandydata i obejmuje w decydującym zakresie nauki społeczne, przede wszystkim w obszarze dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. Głównymi obszarami Jego aktywności naukowej są (s. 21 *Autoreferatu*): marketing, zarządzanie w turystyce, zarządzanie innowacjami. Biorąc pod uwagę dorobek publikacyjny zauważyć można brak w tym zestawieniu: zagadnień logistyki oraz infrastruktury społeczno-gospodarczej, a zwłaszcza infrastruktury logistycznej i transportowej.

Jak wynika z dokumentacji droga awansu zawodowego Kandydata rozpoczęła się po ukończeniu pierwszego z dwóch kierunków studiów drugiego stopnia (lub jednolitych studiów magisterskich). Kandydat został zatrudniony na stanowisku asystenta w Instytucie Logistyki i Zarządzania Międzynarodowego na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej z dniem 1.10.2009. Z *Autoreferatu* (s. 2) dokładnie wynika, że po wygranym konkursie na stanowisko asystenta, od dnia 1.10.2014 roku rozpoczął pracę na stanowisku adiunkta, zatem przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora.

Opinia na temat osiągnięcia naukowego dr Aleksandra Pabiana: *Innowacje społeczne w zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnym*, Politechnika Częstochowska, Częstochowa 2021, ss. 236

Podstawą oceny dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym jest osiągnięcie naukowe. Jedynym recenzentem monografii stanowiącej osiągnięcie był prof. dr hab. Stanisław Brzeziński – do 2019 roku pracownik naukowy Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej. Trudno zatem uznać, że Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej zadbało o dobór niezależnych recenzentów, spoza środowiska Kandydata do stopnia. Profil naukowy Prof. S. Brzezińskiego jest generalnie zgodny z tematyką monografii.

Tytuł pracy jest interesujący i wpisuje się w aktualny nurt badań dotyczących innowacyjności przedsiębiorstw, innowacyjności regionalnej oraz w zakresie innowacji społecznych. Problematyka innowacji społecznych jest jeszcze stosunkowo słabo rozpoznana w polskiej literaturze przedmiotu. Stąd podjęty temat mógł potencjalnie wypełnić lukę badawczą, niestety Autor nie przedstawił żadnej konkretnej deklaracji w tym zakresie, ani w treści monografii, ani w *Autoreferacie*.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. Pierwsze trzy rozdziały mają charakter głównie teoretyczny z elementami empirycznymi. Rozdział czwarty można ocenić jako metodyczny, natomiast piąty jako empiryczny z elementami postulatywno-projektowymi. Struktura objętości poszczególnych rozdziałów jest dosyć zróżnicowana: rozdziały 1-3 mają od 41 do 50 stron, rozdział 4 - 35 stron, rozdział 5 – 26 stron.

Cel rozprawy (s. 9 monografii), sformułowano jako: „próba teoretycznej i empirycznej refleksji nad złożoną problematyką innowacji społecznych w zrównoważonym rozwoju organizacji na przykładzie przedsiębiorstw działających na określonym obszarze”, nie wydaje się trafny jak na pracę na awans naukowy. Cel uwzględnia wyłącznie aspekt *ex post*, czyli z góry zakłada, że praca nie wnosi nic nowego do nauki. Trudno bowiem stwierdzić, że bezpośrednio poprzez tylko samą „refleksję¹”, można realizować cel w ujęciu *ex ante*. Ponadto w celu pominięto istotny element wynikający z tematu pracy. Skoro użyto sformułowania „przedsiębiorstwa komercyjne”, to także w celu należało się do nich odnieść. Kwestia „określonego obszaru”, jest natomiast bardzo nieprecyzyjna, gdyż w różny sposób można analizować kategorie rodzajowe obszarów. W przypadku tej pracy, badania były przeprowadzone na obszarze administracyjnym, jakim jest województwo śląskie. I jeżeli w tej pracy można byłoby zastanawiać się nad stopniem realizacji celu (i dowodzeniem hipotez), to wówczas taki cel byłby realizowany w stosunku do tego konkretnie obszaru administracyjnego.

Teza główna (s. 158 monografii) została przyjęta w brzmieniu: „przedsiębiorstwa wyróżnione na podstawie kryterium wielkości, które działają na przyjętym do badań obszarze, powinny zaangażować się we wprowadzanie określonych innowacji społecznych”. Sformułowanie to właściwie nie ma nic wspólnego z tezą badawczą. Przede wszystkim tezy/hipotezy nie można udowodnić, względnie zanegować na przyszłość, a w tym sformułowaniu użyto określenia „powinny”. Ponadto teza ma inne wady: (1) nie dotyczy

¹ Refleksja: (1) głębsze zastanowienie się nad czymś, wywołane silnym przeżyciem, (2) myśl lub wypowiedź, będąca wynikiem takiego zastanowienia się, (3) filoz.: zwrócenie się podmiotu myślącego ku własnej aktywności, (4) filoz.: czynnik aktu świadomości stanowiący o tym, że spełniając go, uprzytamniamy sobie jego zachodzenie. Zob.: Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/refleksja;2573649.html> (12 lutego 2022).

przedsiębiorstw komercyjnych, (2) nie można jej sfalsyfikować/zanegować, gdyż wówczas należałoby stwierdzić, że przedsiębiorstwa te nie powinny się angażować, a to raczej pozbawione byłoby sensu, (3) nie odwołuje się do konkretnego obszaru badań, (4) nie wiadomo czym są „określone” innowacje społeczne.

Jakość merytoryczna „tez uszczegóławiających hipotezy cząstkowe” (s. 158-159 monografii) i uzasadnienie do nich, jest równie niska i posiada wiele wad merytorycznych i logicznych. Ponadto Autor za bardzo nie wie, czy stawia tezy czy hipotezy, gdyż te określenia stosowane są zamiennie.

Przyjęta metodyka badań została przedstawiona w podrozdziałach 4.2. i 4.4. W podrozdziale 4.2. (s. 152-156) znajdują się informacje dotyczące badań preliminarnych. Z przedstawionych informacji nie wynika ilu menadżerów zostało objętych badaniem i co było bezpośrednim przedmiotem badań. Na s. 152 wskazano, że respondenci „pochodzili z 15 przedsiębiorstw”, a pół strony niżej, że „na grupę składało się 19 przedsiębiorstw”, a na s. 155 jest mowa o „kierownikach 20 firm”. Z treści można wywnioskować, że wynikiem przeprowadzonych badań było stwierdzenie: (1) niezrozumienia terminu „innowacji społecznych”, oraz następnie (2) że większość respondentów uważa, że do praktyki funkcjonowania zarządzanych przez nich podmiotów wprowadzenie działań o charakterze innowacyjnym mogłoby przynieść korzyści, związanych głównie ze środowiskiem naturalnym, a także (3) że w większości przypadków negatywnie oceniono w firmach rozwój innowacyjnych rozwiązań prospołecznych. Tym samym w części metodycznej, bez prezentacji narzędzia badawczego, przedstawiono wyniki tzw. badań preliminarnych, które w dalszej części pracy nie są rozwijane. W podrozdziale 4.4. na s. 160-165, przedstawiono raczej informacje ogólne z obszaru metodologii nauk, a nie szczegółowy zakres użytych metod badawczych wraz z uzasadnieniem. Kolejny podrozdział 4.5. (s. 165-175) stanowi prezentację obszaru badań. Na dziesięciu stronach tekstu zostały przedstawione informacje dotyczące m.in.: (1) terminologii z zakresu regionalizmu, (2) lokalizacji województwa śląskiego na mapie Polski (rys. 27 jako własne opracowanie Autora?), (3) aspekty historyczne związane z analizowanym obszarem, (4) przyczyn i uwarunkowań zmian podziału terytorialnego kraju (reformy z lat 1998-99), (5) mapę powiatową województwa śląskiego z zaznaczeniem tylko części powiatów (rys. 28 także opracowanie własne Autora?), (6) wybrane dane społeczno-gospodarcze dla województwa śląskiego w ujęciu statycznym nie wiadomo z którego roku, (7) mapę nierównomierności w zaludnieniu w województwie śląskim w 2015 roku (rysunek 29, kolejne opracowanie własne Autora?), (8) wykaz sektora przedsiębiorstw analizowanego województwa. Przedstawione informacje dla analizy problemu badawczego niniejszej pracy są

niemal zupełnie nie przydatne. Brakuje natomiast analiz dotyczących sektora przedsiębiorstw komercyjnych, których aktywność w zakresie innowacji społecznych jest deklarowanym przedmiotem badań. Kolejny podrozdział 4.6. (s. 175-179) prezentuje dobór i charakterystykę respondentów. Znaczną część treści to informacje ogólne. Z tekstu wynika, że badanie pilotażowe przeprowadzono na 30 osobach. Brak jakiegokolwiek informacji dotyczącej ile osób zostało przebadanych w badaniach właściwych. Ale nie ta kwestia jest najbardziej kontrowersyjna, z tekstu nie wynika bowiem co badano (?!). Trudno bowiem stwierdzić, że na podstawie opinii 30 lub więcej mieszkańców województwa śląskiego można badać innowacje społeczne w zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnymi. (1) Skąd respondenci mieliby czerpać taką wiedzę na ten temat? (2) Skąd mieliby wiedzę jakie podmioty są objęte badaniem? (3) Które z tych podmiotów mają siedzibę na terenie województwa śląskiego? (4) Które z przedsiębiorstw działają na zasadach komercyjnych, a które nie? (5) Czym są innowacje społeczne? (6) Jak zarządzane są te przedsiębiorstwa? (7) Jak wykorzystują innowacje społeczne w zarządzaniu? Takie pytania można mnożyć. Wobec braku zamieszczenia w pracy elementarnych informacji o badaniu oraz nie zamieszczeniu wzoru instrumentu badawczego, podjęte próby badawcze mijają się z jakimkolwiek sensem.

Przedstawiona powyżej ocena metodyki badań staje się wprowadzeniem do oceny treści pracy. W rozdziałach 1-3 dominują treści teoretyczne, które opracowane zostały na względnie poprawnym poziomie, przy wykorzystaniu głównie polskojęzycznej literatury przedmiotu, ale także z odwołaniami do źródeł obcojęzycznych. Treść ma przede wszystkim elementarny charakter, przeglądowy i porządkujący, bez własnego wkładu Autora do teorii. Z wielką konsternacją przyjmuję zamieszczenie w pracy wielu fotografii (ss. 25, 51, 111, 112, 138, 139, 143) ilustrujących rzekomo prezentowany wywód teoretyczny, których poziom merytoryczny zdecydowanie odbiega o poziom rozprawy naukowej. W podrozdziale 4.1. przedstawiono informacje dotyczące „kierunków badań własnych wraz z uzasadnieniem” (s. 145), których osiągnięciem jest np. opracowanie własne rysunku 23 (s. 146), dotyczącego klasyfikacji źródeł wtórnych informacji oraz przedstawieniu zagadnień o charakterze ogólnym, nie dotyczącym bezpośrednio zakresu prowadzonych badań.

Rozdział piąty stanowi prezentację wyników badań empirycznych. Podrozdział 5.1. zatytułowany został: *Problemy społeczne województwa śląskiego i udział przedsiębiorstw komercyjnych w ich rozwiązywaniu w opinii respondentów*. Ponowić należy wątpliwość skąd grupa respondentów, nieznaną z liczebności, ma wiedzę dotyczącą działań w zakresie innowacji społecznych przedsiębiorstw komercyjnych z obszaru województwa śląskiego i jak w trakcie badań potrafiła oddzielić te podmioty z punktu widzenia ich siedziby na terenie

województwa od innych podmiotów. W treści tego podrozdziału przedstawione są wyniki badań ankietowych dotyczących: (1) problemu ubóstwa (rys. 31), (2) bezrobocia (rys. 32), (3) oceny warunków życia (rys. 33), (4) uzależnień (rys. 34) wraz z (5) określeniem rang tych problemów w codziennym otoczeniu respondentów (rys. 35). Ponadto wskazano wyniki badań (6) opinii na temat partycypacji w doświadczaniu problemów ekologicznych i społecznych (tab. 14), a następnie (7) opinii czy działania związane z ich eliminacją oraz przeciwdziałaniem są wystarczające (rys. 36), bez określenia jednoznacznego określenia kto miałby te działania podejmować. Jednak tak aby, ostatecznie wskazać na rozkład badania opinii dotyczącej, kto miałby się angażować w rozwiązywanie tych problemów. Wobec braku wzoru instrumentu badawczego, z rys. 37 wynika, że możliwymi odpowiedziami były: (1) sami poszkodowani, (2) państwo, (3) organizacje pozarządowe. Nie wymieniono i jak należy się spodziewać w badaniach nie wyodrębniono przedsiębiorstw komercyjnych(!). Podmioty te (1-3) są panowanie przywołane na rys. 38. Reasumując wyniki badań z podrozdziału 5.1. należy zadać ponownie pytania: (1) gdzie w wynikach badaniach są problemy społeczne rozwiązywane przez przedsiębiorstwa komercyjne? (2) które wyniki dotyczą innowacji społecznych? (3) a które działań przedsiębiorstw komercyjnych w tym zakresie?

W kolejnym podrozdziale 5.2. podjęto zagadnienia: *Wpływu innowacji społecznych na efekty działalności i wizerunek przedsiębiorstw turystycznych*. Wyniki tego podrozdziału są, jak należy przypuszczać, kontynuacją prezentacji efektów badań ankietowych, podobnie jak w podrozdziale 5.1. W treści podrozdziału nie ma jakiegokolwiek odniesienia do przedsiębiorstw komercyjnych województwa śląskiego. W tekście na s. 188 przedstawiono pewne wyniki badań opinii, które nie korespondują z problemem badawczym pracy, np. (1) „87% respondentów uznało, że fakt prowadzenia przez firmę nastawioną na zysk także działań na rzecz eliminacji problemów społecznych byłaby dla nich argumentem, aby wybrać produkty tej firmy”- (na rys. 39 wyniki tego badania ilustrują zupełnie inne wielkości), a także (2) „ponad 95% respondentów wyraża, przekonanie, że w ich oczach wzrósłby prestiż organizacji, która angażuje się w działalność społeczną”. Dodatkowo na rys. 40 przedstawiono wyniki badania opinii, według którego ponad 96% respondentów nie doświadczyło na sobie rezultatów innowacji społecznych.

Na stwierdzeniach z podrozdziałów 5.1. i 5.2. kończy się prezentacja wyników badań, które miały być ilustracją problemu badawczego pracy, tj. innowacji społecznych w zarządzaniu przedsiębiorstwami komercyjnymi (na przykładzie województwa śląskiego). W tym miejscu stawiam kolejne pytania: (1) a gdzie jest próba jakiegokolwiek analizy innowacji

społecznych? ... oraz najdalej idąca konstatacja ... (2) gdzie są kwestie ZARZĄDZANIA tymi przedsiębiorstwami komercyjnymi?

Rozdział piąty zawiera element, który poprzez tytuł podrozdziału 5.3. można byłoby potencjalnie uznać jako koncepcyjno-projektową część pracy, w brzmieniu: *Autorski model zarządzania działalnością społeczną w przedsiębiorstwa komercyjnych*. Uwagę zwraca fakt, że deklarowanym aspektem modelu nie są innowacje społeczne, ale działalność społeczna. Tytuł rys. 41 (s. 195) jednak wskazuje na innowacje społeczne. Wobec braku analizy innowacji społecznych i jednocześnie braku analizy systemu zarządzania przedsiębiorstwami komercyjnymi, koncepcja modelu nie jest wynikiem badań, tylko luźnym przedstawieniem opinii Autora. Trudno też mówić o jakimkolwiek modelu, gdyż sam tytuł rys. 41 przekształca ideę sformułowaną w tytule podrozdziału 5.3. na *Modelowe ujęcie sekwencji działań...* Taka próba ujęcia zagadnienia nie jest zatem holistyczną próbą konstrukcji modelu wynikającą z tematu pracy, ale tylko cząstkowym zagadnieniem, prezentującym koncepcję procesu działań zarządczych. Komentarz do rys. 41 na s. 196-198, przekształca ideę zaprezentowanych faz, sugerując, że to modelowe ujęcie sekwencji, stanowi opis doskonalenia procesów zarządzania, a następnie zwracając uwagę na kwestie przekształcania struktury, zmiany kultury, decyzji, realizacji funkcji. Treści te są zupełnie nie uwzględniane, ani nawet dostrzegane w badaniach. W części empirycznej zupełnie się do nich nie odwoływano.

Wobec wcześniej wskazywanej wadliwości celów, tez/hipotez trudno się odnieść do treści podrozdziału 5.4. Zaskakuje fakt, że teza ze s. 158, stała się na s. 198 hipotezą. Jest to o tyle nieoczekiwane, gdyż w części metodycznej pracy, wskazywano na różnice wynikające z tego czym różni się teza od hipotezy. Ale w tej części pracy nie ma to dla Autora istotnego znaczenia. Niespodziewanym także doświadczeniem jest zamieszczenie na s. 202 wzoru na statystykę alfa Cronbacha, a zwłaszcza następujący po tym komentarz, że jego „zastosowanie utwierdziło autora w przekonaniu, że pozycje testowe tworzące skalę były w wysokim stopniu ze sobą powiązane”. Tyle tylko, że poza wzorem, zarówno w tym podrozdziale, jak i w całej pracy, nie ma żadnych jego zastosowań i nawet nie wiadomo jakie wielkości mogłyby być podstawiane pod poszczególne elementy tego wzoru. Nie przedstawiono także, żadnych konkretnych miar, które miałyby być efektem badań. Uznaję to za czystą fikcję. Co w pewnym stopniu potwierdza stwierdzenie Autora, ze s. 204: „Kolejnym zagadnieniem, które warto rozważyć, jest sposób pomiaru efektów innowacji społecznych w przedsiębiorstwach komercyjnych. Na ten moment jest on wciąż nieokreślony.” Co stanowi najlepszą ilustrację wyników badań w niniejszej pracy, niezależnie od *Zakończenia* (s. 206-209), które nie wnosi nowych treści do pracy.

Na s. 15 *Autoreferatu* Kandydat stwierdza, że „o wkładzie do dziedziny nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości świadczy (...) uzupełnienie istniejącego dorobku naukowego pod kątem innowacji w biznesie, z naciskiem na innowacje społeczne (...)”. Nie dostrzegam tego wkładu, gdyż monografia będąca osiągnięciem naukowym, nie podejmuje konkretnych badań w tym zakresie. Nie zauważam także innych elementów, które mogłyby stać się przesłankami do wkładu do nauki w reprezentowanej dziedzinie i dyscyplinie naukowej. Ponadto należy stwierdzić, że:

- zawartość pracy nie jest zgodna z jej tytułem, problem badawczy wynikający nie został rozwiązany, a struktura, treść pracy, a zwłaszcza przeprowadzone badania nie są podporządkowane sformułowanemu tytułowi,
- założenia badawcze (cele, tezy/hipotezy, metody badawcze) są skonstruowane niewłaściwie,
- wkład w badania teoretyczne jest poprawny ale nie wnoszący nowych elementów do nauki,
- badanie empiryczne, ich zakres i sposób zupełnie wypaczają potrzeby podjętego tematu pracy, a ponadto ich wyniki są dalece niewiarygodne,
- próby budowania treści o charakterze postulatywnym nie wynikają z przeprowadzonych badań.

Na tej podstawie z pełnym przekonaniem stwierdzam, że osiągnięcie naukowe nie stanowi o znacznym wkładzie autorskim w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego

Na s. 30-31 *Autoreferatu* Kandydat podaje informacje ilościowe dotyczące dorobku naukowego po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. Komentarz do tego aspektu oceny dorobku został już przedstawiony w początkowej części recenzji, gdzie wskazano, że cały dorobek z 2014 roku został uznany jako dorobek przeddoktorski. W tym miejscu należy zauważyć, że stan liczbowy elementów dorobku po uzyskaniu stopnia doktora, nie jest w pełni zgodny z informacjami podanymi na s. 29 *Wykazu osiągnięć*. Na zadeklarowany pozostały dorobek naukowo-badawczy Kandydata składają się:

- 2 monografie naukowe, w tym jedna będąca osiągnięciem naukowym, zaopiniowana powyżej, a druga, która w tej recenzji nie została uznana za pracę, spełniającą wymogi

monografii naukowej, co uzasadniono; czyli w tej kategorii brak pozostałego dorobku do oceny,

- współautorstwo 2 monografii naukowych w języku angielskim, w których brak jest wskazania, jaki jest wkład Kandydata, a jednocześnie brakuje stosownych oświadczeń współautorów; podobnie w tej kategorii brak jest pozostałego dorobku do oceny,
- współautorstwo 3 publikacji o charakterze dydaktycznych; nie jest to zatem dorobek naukowy, który w tej części mógłby być podstawą do oceny,
- autorstwo 12 lub 11 rozdziałów (informacje w *Autoreferacie* i *Wykazie osiągnięć* nie są zgodne) w monografiach naukowych i recenzowanych publikacjach zbiorowych,
- współautorstwo 9 rozdziałów w monografiach naukowych i recenzowanych publikacjach zbiorowych,
- autorstwo lub współautorstwo w 19 publikacjach w czasopismach naukowych.

Jak już zaznaczono wcześniej pozostały dorobek naukowy jest uporządkowany w trzech grupach tematycznych, które nie w pełni dokładnie oddają zakres dorobku Kandydata. Przejętym zwyczajem prezentacji pozostałego dorobku, jest wskazanie przez Kandydata kilku do kilkunastu najważniejszych publikacji, które mogą być poddane dokładniejszej ocenie. W tym przypadku uznałem, że takie wskazanie nastąpiło za pośrednictwem informacji na s. 30-31 *Autoreferatu*. Zostały tam szczególnie wyróżnione publikacje anglojęzyczne, które są indeksowane w bazach Web of Sciences, Scopus, Master Journal List lub wykazie czasopism MNiSW/MEiN. Prezentując swój dorobek Kandydat szczególną uwagę zwraca na następujące publikacje:

1. A. Pabian, *Proposal for use of morphology to refine problem issues form ecologicistics scope*. 4th International Conference on Advanced Logistic and Transport. IEEE ICALT. Institute of Electrical and Electronics Engineers, Inc. New York 2015.
2. A. Pabian, A. Nowakowska, *Challenges in the management of food products' supply chains*. 3th International Conference on Advanced Logistic and Transport. IEEE ICALT. Institute of Electrical and Electronics Engineers, Inc. New York 2014.
3. A. Pabian, T. Lis, M. Starostka-Patyk, *Optimization of logistics management as a source of virtual enterprises competitive advantage*. 3th International Conference on Advanced Logistic and Transport. IEEE ICALT. Institute of Electrical and Electronics Engineers, Inc. New York 2014.
4. A. Pabian, O. Seroka-Stolka, P. Tomski, *Environmental strategies in the management of transport & logistic Sector Companies*. 4th International Conference on Advanced

- Logistic and Transport. IEEE ICALT. Institute of Electrical and Electronics Engineers, Inc. New York 2015.
5. A. Pabian, M. Kozerska, *Trends shaping modern intermodal transport in Poland on the example of selected organizations providing car and rail transport services*, in: *Education excellence and innovation management, a 2025 vision to sustain economic development during global challenges*. Red. S.K. Soliman, International Business Information Management Association, Norristown 2020.
 6. A. Pabian, *Marketing as well as cultural aspects of logistics projects' realization abroad*, *Journal of Fundamental and Applied Sciences* 2018, vol. 10, no. 4S.
 7. A. Pabian, A. Pabian, A. Brzeziński, *Young people collecting natural souvenirs: a perspective of sustainability and marketing*, *Sustainability* 2020, vol. 12, issue 2.

Nie wszystkie z tych publikacji mogą być poddane ocenie gdyż: (2) współautorska praca została opublikowana w 2014 roku, a z dokumentacji wynika, że konferencja odbyła się w maju, czyli przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora, a ponadto w dokumentacji brakuje stosowanego oświadczenia autora i współautorki, (3) współautorska praca została opublikowana w 2014 roku, a konferencja odbyła się w maju, a w dokumentacji znajdują się podpisy autora i tylko jednego ze współautorów pod informacją o udziale autorskim wyłącznie Kandydata, (4) praca współautorska, w dokumentacji znajdują się podpisy autora i tylko jednego ze współautorów pod informacją o udziale autorskim wyłącznie Kandydata, (7) praca współautorska, w dokumentacji znajdują się podpisy autora i tylko jednego ze współautorów pod informacją o udziale autorskim wyłącznie Kandydata. Zatem z siedmiu wymienionych publikacji tylko trzy, wymienione w pkt. 1, 5, 6 mogą być przedmiotem syntetycznej oceny: (1) jest to tekst dotyczący problematyki ekologicznej, o charakterze wyłącznie przeglądowym, opartym na studiach literaturowych, bez wkładu metodycznego i badań empirycznych, nie wnoszący nowych treści do dyscypliny, (5) jest to współautorski tekst (50% wkład Kandydata) dotyczący analizy transportu intermodalnego w Polsce, bez wkładu teoretycznego, prezentujący wyniki badań wtórnych i pierwotnych, który w znacznym zakresie oparty jest na źródłach praktycznych, nie wnoszący nowych treści do dyscypliny, (6) jest to tekst o charakterze przeglądowym, dotyczący projektów logistycznych, oparty na studiach literaturowych, w którym przedstawiony wywód jest w znacznej części zgodny z treścią publikacji zwartej: A. Pabian, *Marketingowe aspekty logistycznych projektów infrastrukturalnych*; nie wnoszący nowych treści do dyscypliny. Należy podkreślić, że żadne z trzech opracowań nie jest kompletnym tekstem naukowym, uwzględniającym kwestie: teoretyczne, metodyczne, empiryczne oraz postulatywno-projektowe. Kandydat tylko

wybiórczo koncentrował się na aspektach teoretycznych lub empirycznych. W dorobku Kandydata znajdują się oczywiście także inne publikacje, których poziom merytoryczny jest bardzo zróżnicowany, a które nie zmieniają ogólnej opinii sformułowanej na podstawie trzech źródeł wskazanych przez Kandydata i mogących być jednocześnie podstawą do oceny.

Istotnym elementem w ocenie dorobku naukowego Habilitanta jest udział w projektach badawczych, mających zwłaszcza charakter zewnętrzny, których finansowanie oparte jest na procedurze konkursowej. Z *Wykazu osiągnięć*, s. 21- 24 wynika, że w latach 2015-2021, Kandydat był dwukrotnie kierownikiem, a czterokrotnie wykonawcą projektów badawczych finansowanych ze środków macierzystej Uczelni. Ponadto w 2015 roku został zakończony projekt międzynarodowy na lata 2010-2015, w którym Kandydat pełnił funkcję wykonawcy. Aktywność projektowa prezentuje zatem niski poziom, brakuje bowiem udziału w realizacji projektów naukowo-badawczych wyłanianych z konkursu przez, np. NCN, NCBiR.

W okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, Kandydat deklaruje aktywny udział (wraz z wystąpieniem) w 23 konferencjach naukowych, z czego w 11 za granicą (Włochy, Litwa, Rumunia, Francja, Czechy, Argentyna, Malezja, Ukraina). Aktywność w tym zakresie uznać byłoby można za zadowalającą. Ale w zbiorze kserokopii dyplomów, certyfikatów i innych dokumentów, załączono tylko jedno potwierdzenie udziału w konferencji na Ukrainie. Brak pozostałych dziesięciu certyfikatów budzi zatem istotne wątpliwości, co do wykazywanego dorobku.

W 2018 roku (15.06-15.09) Kandydat odbył trzymiesięczny staż naukowy w Tarnopolskim Narodowym Uniwersytecie Pedagogicznym im. Wolodymyra Hnatiuka, co potwierdzone jest zaświadczeniami. Efektem współpracy są m.in. współautorskie wydawnictwa zwarte opublikowane w języku angielskim dotyczące zagadnień turystyki i hotelarstwa, w których nie wykazano autorstwa rozdziałów. Należy ponadto zgłosić wątpliwość, związku miejsca odbywania stażu z reprezentowaną przez Kandydata dyscypliną naukową, gdyż Uniwersytet w Tarnopolu jest uczelnią pedagogiczną, a certyfikaty potwierdzające przeprowadzenie wykładów oraz o udziale w seminarium zostały podpisane przez dziekana wydziału geografii.

Za działalność naukową Kandydat był nagrodzony nagrodą indywidualną III stopnia Rektora Politechniki Częstochowskiej (2020).

Ocena informacji naukometrycznych nie została przeprowadzona, gdyż przedstawione informacje nie są w pełni wiarygodne, a prezentowany dorobek obejmuje także okres przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora, przy czym w stosunku do publikacji współautorskich

brakuje oświadczeń. Nawet forma „oświadczenia” o współautorstwie publikacji samego Kandydata, odbiega od zwyczajowo stosowanych norm.

Przywołane osiągnięcia dotyczące pozostałego dorobku naukowego świadczą o bardzo przeciętnym zaangażowaniu publikacyjnym Kandydata. Efekty badań prezentowanych w pozostałym dorobku w żaden sposób nie rekompensują, jednoznacznie niezadowolającej oceny osiągnięcia naukowego. Ponadto brak udziału w pracach badawczych finansowanych ze środków zewnętrznych, w tym przede wszystkim wyłonionych z konkursów, potwierdza ogólnie bardzo niską ocenę zgromadzonego dorobku.

Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, współpracy naukowej i z zakresu popularyzacji nauki

Dr Aleksander Pabian jak każdy pracownik zatrudniony na stanowisku badawczo-dydaktycznym uczelni wyższej posiada dorobek dydaktyczny. W dokumentacji brakuje jednoznacznej informacji dotyczących zakresu zajęć dydaktycznych prowadzonych przez Kandydata. Na s. 33-34 *Autoreferatu* wymieniono jednak przedmioty w stosunku do których Kandydat przygotował karty opisu. Należy zatem przypuszczać, że jest (był, będzie) także prowadzącym te zajęcia, są to: ekologistyka, controlling logistyka, fuzje i przejęcia przedsiębiorstw, logistyka zaopatrzenia, e-logistyka, optymalizacja procesów transportowych, infrastruktura logistyczna, infrastruktura transportu, usługi outsourcingowe w logistyce, zarządzanie logistyczne, ekonomika transportu, obsługa ruchu turystycznego, zachowania organizacyjne, problemy współpracy gospodarczej w UE. Kandydat opracował karty opisu przedmiotu i prowadzi zajęcia na kierunkach anglojęzycznych, z przedmiotów: logistics management, international logistics, eurologistics, transport infrastructure management.

Zakres aktywności dydaktycznej jest bezpośrednio związana z profilem badawczym Kandydata. Dominujący zakres dydaktyki obejmuje kierunki i przedmioty logistyczne. W tym obszarze tematycznym Kandydat posiada także publikacje. Na tej podstawie można stwierdzić, że w działalności dydaktycznej Kandydat wykorzystuje wyniki prowadzonych badań naukowych. Ponownie wyrażam zdziwienie, że nurt logistyczny nie został sklasyfikowany w obszarach badawczych Kandydata. Podejrzewać należy, że jest to tematyka w której potencjalnie najlepiej czuje się Habilitant. Dziwi zatem fakt, że problematyka logistyki/zarządzania logistycznego nie stała się przedmiotem badań w głównym osiągnięciu naukowym.

Do szczegółowych osiągnięć wymienionych w *Autoreferacie* (s. 32-35) należą:

- współautorstwo podręcznika do kształcenia w zawodzie technik-logistyk (Warszawa 2017), nie jest to podręcznik akademicki, ale dla uczniów szkół ponadpodstawowych, aktywność w tym zakresie należy jednak ocenić pozytywnie,
- współautorstwo podręcznika: *Zarządzanie w turystyce zrównoważonej*, Katowice 2019,
- promotor pomocniczy w przewodzie doktorskim na macierzystym Wydziale (brak daty i informacji o statusie przewodu – trwający/zakończony),
- opracowanie kursu e-learningowego na temat ekologii,
- udział w programie Erasmus w Uniwersytecie de Lorraine (Francja, 2015), przeprowadzenie 8 godzin wykładów,
- promotor „licznych” prac licencjackich,
- uczestnictwo w procesie podnoszenia jakości kształcenia oraz uatrakcyjniania oferty dydaktycznej Wydziału.

Za działalność dydaktyczną Kandydat był nagrodzony przez Rektora Politechniki Częstochowskiej nagrodą zespołową III stopnia (brak informacji o dacie).

Ogólna ocena dorobku dydaktycznego jest pozytywna, a właściwie przeciętna, zakres zaangażowania dydaktycznego niczym jednak nie wyróżnia Kandydata, od innych pracowników uczelni wyższych, zatrudnionych na stanowisku adiunkta, którzy realizują swoje obowiązki dydaktyczne oraz są zaangażowani w działania wspierające dydaktykę oraz na rzecz dydaktyki.

Do istotnych osiągnięć organizacyjnych Kandydata należy zaliczyć:

- zorganizowanie współpracy naukowo-badawczej z Tarnopolskim Narodowym Uniwersytetem Pedagogicznym im. Wolodymyra Hnatiuka,
- funkcja opiekuna w cyklicznym programie *Top Young 100* w kooperacji z Polskim Stowarzyszeniem Logistyki.

Za działalność organizacyjną Kandydat został nagrodzony nagrodą indywidualną III stopnia przez Rektora Politechniki Częstochowskiej.

Wśród pozostałych osiągnięć Kandydata, związanych z popularyzacją nauki oraz w zakresie współpracy naukowej należy zwrócić uwagę na:

- członkostwo w Komitecie Głównym projektu edukacyjnego „Olimpiada Przedsiębiorczości i Zarządzania”,
- zrecenzowanie 14 referatów na międzynarodowe konferencje naukowe,

- członkostwo w siedmiu komitetach programowych lub organizacyjnych konferencji naukowych.

Podobnie jak w przypadku dorobku dydaktycznego, pozostały dorobek (organizacyjny, popularyzujący naukę oraz w zakresie współpracy naukowej) można ocenić pozytywnie, na bardzo przeciętnym poziomie. Ma on jednak głównie charakter krajowy, a nawet w przypadku większości tych osiągnięć - lokalny, gdyż związany jest bezpośrednio z miejscem zatrudnienia. Umieździarodowienie dorobku jest natomiast niskie, ogranicza się do współpracy z wielokrotnie przywoływanym w *Autoreferacie* Tarnopolskim Narodowym Uniwersytetem Pedagogicznym im. Wołodomyra Hnatiuka. Efekty naukowe tej współpracy niestety nie wpływają na podniesienie rangi i jakości dorobku naukowego Kandydata.

Konkluzja

Łączny dorobek naukowy dr Aleksandra Pabiana obejmujący osiągnięcie naukowe oraz pozostałe elementy tego dorobku nie stanowi podstawy do uznania, że Kandydat spełnia warunki pozwalające ubiegać się o stopień naukowy doktora habilitowanego nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. O takiej opinii decyduje pięć najistotniejszych kwestii wiążących się z oceną dorobku dla potrzeb postępowania awansowego na stopień naukowy doktora habilitowanego:

1. Wkład osiągnięcia naukowego nie stanowi o znacznym wkładzie do nauki, jest osiągnięciem niedojrzałym naukowo, niespójnym koncepcyjnie, o bardzo niskim poziomie merytorycznym i istotnych brakach w warsztacie naukowym.
2. Pozostały dorobek naukowy nie stanowi podstawy do uwzględniania jego istotnego wkładu do dyscypliny naukowej.
3. Brak udziału w pracach badawczych wyłonionych z konkursu jako kierownik, główny wykonawca lub wykonawca.
4. Mimo pewnego stopnia umiędzynarodowienia dorobku, jego efekty są niskie.
5. Sposób i zakres informacji zaprezentowanych w dokumentacji posiada liczne wady, co było przedmiotem komentarzy w treści recenzji.

Właściwie w całości dorobku Kandydata trudno znaleźć jednoznaczne atuty, które zasługiwały na szczególne dostrzeżenie i pozwalałyby na możliwość stwierdzenia, że w pewnym obszarze (np. dydaktyki) zostały zrealizowane osiągnięcia w stopniu powyżej przeciętnego.

Na podstawie powyższych ocen stwierdzam, że dorobek dr Aleksandra Pabiana nie spełnia wymogów ustawowych. W związku z powyższym nie rekomenduję Radzie Dyscypliny

Naukowej *Nauki o Zarządzaniu i Jakości* Politechniki Częstochowskiej poparcia dla wniosku dr Aleksandra Pabiana o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Aleksandra Pabian